

Olvasni izgalmas, olvasni érdemes, olvasni kell!

Az Európai Unió TÁMOP 3.2.4-es pályázata a könyvtári hálózat nem formális és informális képzési szerepének erősítéséről szól az élethosszig tartó tanulás érdekében. A pályázatok első és második szakasza befejeződött, lassan valamennyi nyertes projekt eljutott már a záráshoz, indul a harmadik szakasz. Az országos pályázatok közül már csak a *Nevelési Tudásdepó* projekt van talpon, amely egy hosszabbítási kérelem után 2012. február 29-éig tart.

Ideje tehát, hogy számot vessünk, hová is jutottunk, milyen megszívlelendő tanulságai vannak ezeknek a projekteknek. Írásomban arra teszek kísérletet, hogy a *Nevelési Tudásdepó* projekt megvalósításának jó és rossz tapasztalatainak keresztül eljussak kedves olvasóimmal együtt az egész pályázati konstrukció áttekintéséhez, a továbblépéshez, folytatáshoz hasznosítható tanulságok levonásához.

Országos elektronikus szolgáltatások bővítése és fejlesztése

A TÁMOP 3.2.4/08/2-es konstrukció célja az alapvető könyvtári fejlesztéseken (retrospektív konverzió, honlapfejlesztés, 24 órás könyvtári szolgáltatások stb.) túl az országos elektronikus szolgáltatások összehangolt fejlesztése és bővítése volt. Ennek érdekében valósult meg a MOKKA és az ODR adatbázisok összehangolása, egységes közös katalógus és lelőhely-adatbázis feltételeinek kialakítása. Szintén ezt a célt szolgálta a folyóiratcikkek feltáró adatbázisok (EPA, HUMANUS, MATARKA) közös keresőfelületének kialakítása, illetve az országos elektronikus dokumentumküldő rendszer fejlesztése. Az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet–Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum (OFI–OPKM) *Nevelési Tudásdepó az olvasóvá neveléshez és a digitális kompetenciák fejlesztéséért* című projektje ennek a pályázatnak a keretében az olvasásfejlesztéshez és az információs műveltség megszerzésének támogatásához vállalta országos szolgáltatások létrehozását.

Milyen országos szolgáltatásokkal lehet a könyvtárak olvasásfejlesztő munkáját támogatni? – ez volt a nagy kérdés. Ami persze rögtön magával hozta a következő kérdést is: hogyan tudják a könyvtárak hatékonyan támogatni az olvasást és az információs műveltséget olyan korban, amikor a fiatalok egy teljes kultúráváltás folyamatában élnek? A digitális bevándorlók oktatják a digitális bennszülötteket. Nem lehet tudni, mi hat rájuk igazán, teljesen kiszámíthatatlan, hogy mikor tudjuk megragadni és felkelteni az érdeklődésüket. Egy biztos, hogy készségeik, képességeik fejlődését nemzetközi mérésekkel folyamatosan értékelik, és ezek az eredmények az egyes országok megítélésében jelentős szerepet játszanak.

A könyvtárak feladata ebben a helyzetben az, hogy választékot, kínálatot tárjanak a társadalom elé, amely alkalmas arra, hogy felkeltsen az érdeklődést, új hangsúlyokat jelöljön ki, ráirányítsa a figyelmet a sikerességhez szükséges alapkészé-

gekre. Tudjuk, hogy a világban mindenütt, Magyarországon is nagyon sok a jó gyakorlat, a kiváló ötlet, amely sikeressége révén megérdemli, hogy terjesszék. Nemzetközi példák, tapasztalatok garmada áll a rendelkezésünkre, amelyekből ötletet meríthetünk. Célunk és feladatunk az volt, hogy a Könyvtári Intézettel együttműködve – munkamegosztásban – ők a felnőttek, mi pedig a gyermekek és a fiatalok számára – tervezzünk új, innovatív szolgáltatásokat.

Valamennyi TÁMOP 3.2.4-es pályázó kötelező feladata volt rendszeres olvasásnépszerűsítő, könyvtárhasználatot támogató rendezvények szervezése. A pályázat kiírói természetesen azt remélték, hogy a támogatás segítségével innovatív kezdeményezések, rendezvények, kampányok dömpingje kezdődik meg az országban. Valahogy mégis úgy tűnik, nem igazán érzékelhető ez a dömping. Voltak a pályázatnak felfutó időszakai, ám ha valaki megpróbálja kívülállóként nézni az eseményeket, nem hiszem, hogy azt érzékelné, hogy a könyvtárak kikerülhetetlenül jelen voltak az élet minden területén, hangsúlyozva jobbnál-jobb ötleteiket, kínálva innovatív szolgáltatásaikat. És egyelőre arról sincs sem információnk, milyen mértékben sikerült hatni az olvasási kedvre, emelni az információs műveltség szintjét. Ha így nézzük, azt kell mondanunk, nem tudjuk pontosan, hogy a pályázat mennyire töltötte be szerepét, noha mindenki megtette a magáét, és még a pénz is megvolt hozzá. Mi lehet a baj?

Saját pályázat-megvalósítói tapasztalatainkból kiindulva azt hiszem, maga az európai uniós pályázatok természete jelenti a legnagyobb akadályt. A szabályszerűség, a tisztaság, az adminisztratív követelményeknek való megfelelés olyan terhet ró a közgyűjteményekre, ami elveszi az erőt a lényegtől, a kreatív ötletek megvalósításától. Projektünk megvalósítása közepette többször megéltük, hogyan teszi tönkre a bürokrácia a jó ötleteket, hogyan torzulnak el a pályázat tervezésekor a még oly frappáns megoldások is a szabályok kényszere alatt. A megvalósítást értékelők kizárólag a hogyanra koncentrálnak, a tartalom nem érdekel senkit. Nem az a fontos, hogy milyen hatékonysággal tudjuk elkölteni a milliókat, hanem hogy szabályosan költjük el. Sajnos, azt kell mondanom, hogy ezek a szabályok néha kifejezetten értelmetlennek és erőltetettnek tűnnek. Például nem teszik lehetővé, hogy kreatív könyvtárosok ötleteiből országos hatókörű kampányok fejlődjenek, mert ezekkel a kollégákkal csak akkor lehet szerződni, ha beleillenek a közbeszerzés szabályrendszerébe, megfelelnek a szakértőség kritériumainak, kompatibilisek a jogász logikával, és vállalják az ezzel járó hercehurcát. Minden tiszteletem azoké a kollégáké, akik hajlandók négy-öt (vagy néha több) fordulóban aláírni egy szerződést, kivárni a jogi szakvéleményeket és végül a munka ellenértékét. És minden megértésem azoké, akiknek ebből egy ponton elégük lesz, és kiszállnak. Csakhogy ez mindannyiszor veszteség a szakmának és közvetve a célközönségnek is. Hiszen valljuk meg őszintén, nem biztos, hogy a legjobbak ötleteiből lesz megvalósítás, hanem azokból, amelyek átmennek a bürokrácia szűrőjén.

A mi szakmánk kicsi, általában ismerjük egymást. Mi tudjuk, hogy ki mit tett már le az asztalra, kiből lehet megbízni. Az eredmények láthatóak és magukat igazolják. Ez azonban sajnos, nem elegendő az európai uniós pályázatok világában. Itt „objektíven” kell igazolni, hogy kit miért választottunk, esetleg, hogy az ő munkája olcsóbb-e, mint másé. De kérdezem: ha valaki még nem végzett ilyen munkát, az nem lehet kreatív? Hogyan kell elkezdeni, ha csak a már befutottak rúghatnak labdába?

Aki részt vett már közbeszerzési eljárásban, tudja, hogy a közbeszerzési szakértők mindenkit óvnak a szubjektív értékelési szempontoktól. Ha mégis ilyet szeretne valaki alkalmazni, az olyan bonyolult matematikai képletekkel jár, hogy könyvtáros legyen a talpán, aki belevág. Ha pedig nincs szubjektív szempont, akkor marad a legolcsóbb ajánlat.

A *Nevelési Tudásdepó* projekt sem egészen az lett, aminek szántuk, bár szerencsére nagyon sokat meg tudtunk valósítani az eredeti elképzelésekből. A kiinduló pontunk az volt, hogy létrehozzunk egy tudásbázist, amelyből egyaránt meríthet az olvasásfejlesztésre kizemelt gyermek, a pedagógus, illetve a szülő is. Ehhez kell ugye szakirodalom, olvasnivaló, módszertan, érdekesség, líra, játék, és persze mindaz a tudás, ami az információs műveltség fejlesztéséhez szükséges.

Az Olvasás Portál

Az OPKM immár egy évtizede zászlajára tűzte az információs műveltség (information literacy) eszméjének és fontosságának hangsúlyozását mind a könyvtári munkában, mind a közoktatásban és a felsőoktatásban. Közismert, ez olyan komplex tudást jelent, amely az információs igény felmerülésétől az információ megtalálásán és értékelésén keresztül egészen annak kreatív felhasználásáig vezérli az egyént. Most is ez az eszme állt a középpontban, amikor olyan olvasásfejlesztő kampányt álmotunk meg, amely az olvasásnak a mindennapi életben való boldoguláshoz elengedhetetlen voltát hangsúlyozza. Aki nem olvas, az nem talál munkát, nem lesz alkalmas a munkaerő-piaci elvárások teljesítésére, nem lesz sikeres, nem lesz boldog.

A fenti megfontolásból kampányunk középpontjában a tudásbázist hozzáférhetővé tévő portál, az Olvasás Portál áll (<http://olvasas.opkm.hu>). A portált olyanra terveztük, amely egyszerre közvetíti az általunk fontosnak tartott üzenetet, de azért sokarcú és áttekinthető, és természetesen megfelel a pályázati kiírás minden feltételének. Egyaránt szól felnőttekhez és gyermekekhez. Képi világa letisztult, de elég gazdag ahhoz, hogy közvetítse az üzenet minden elemét.

A portál felnőtteknek szóló oldala az alábbi részekből áll:

1. A tudásbázis alapját adó könyvtári adatbázisok

- a) Hitünk szerint csak akkor tud egy könyvtári projekt igazán hatékony lenni, ha sohasem feledkezünk meg könyvtári mivoltáról, építünk a gyűjteményekre és a szolgáltatásokra. Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum gazdag gyűjteményekkel rendelkezik, amelyek tartalmazzák a pedagógiai szakirodalmat, a gyermek- és ifjúsági irodalmat, a tankönyveket és az iskolai értesítőket. A portálon hozzáférhetővé tettük ezeket a tudástárakat (pedagógiai szakirodalom, tankönyvek, gyermekirodalom), a hagyományos könyvtári katalógusoktól eltérően úgy, hogy külön-külön, de tetszőleges kombinációban is kereshetők.
- b) Az adatbázisok célja az információközvetítés, a tájékoztatás. Így például a tankönyvadatbázisban lehetőség adatik rá, hogy lekeressük egy-egy tantárgy vagy iskolatípus éppen hatályban lévő tankönyveit, ugyanakkor tájékozódhatunk arról is, hogy 100–120 évvel ezelőtt milyen tankönyvekből tanultak a gyermekek.

- c) Adatbázisainkat a modern könyvtár 2.0 követelményeknek megfelelően interaktív, képekkel és kommentekkel kiegészíthető formában szolgáltatjuk. Lehetőség szerint a leírások mellett megjelennek a borítóképek, és reményeink szerint idővel a célközönség tagjai is „birtokba veszik” az adatbázisokat, ellátva a különböző tételeket értékeléssel, kiegészítő információkkal, esetleg multimédia tartalmakkal. Szeretnénk, ha ezáltal élővé válnának ezek a könyvtári adatok, új minőséget hozva az információszolgáltatásba.

2. Web Iskolai Könyvtár (WEBIK)

- a) A portál hangsúlyos feladata az oktatáshoz legközelebb álló iskolai könyvtárak munkájának segítése. E célból hoztuk létre az iskolai könyvtári munkában hasznosítható virtuális könyvtárunkat, a WEBIK-et. Az adatbázis célja, hogy összegyűjtse, és közvetlenül hozzáférhetővé tegye azokat az interneten elérhető forrásokat, amelyek a diákok tanulását, információszerzését nagymértékben segítik, ezáltal hozzájárulnak az információs műveltség megszerzéséhez és az olvasásfejlesztéshez.
- b) A gyűjtemény az iskolai könyvtári alapelveknek, az IFLA–UNESCO elveinek megfelelően tartalmaz szépirodalmat és ismeretterjesztő irodalmat egyaránt, méreteiben megfelel az iskolai könyvtári elvárásoknak (közel 4000 tétel).
- c) Az adatbázis felépítése és keresési lehetőségei támogatják az információs műveltség elsajátítását. Sokoldalú, de minőségi szempontok szerint válogatott gyűjteményről van szó; az egyes tételek a könyvtári dokumentumokhoz hasonlóan feldolgozott formában, metaadatok segítségével kereshetők. Az eligazodást segíti a bal oldali menüsorból lehívható taxonómia, amely a könyvtárakban megszokott, ETO-szerű elrendezésben teszi böngészhetővé a gyűjteményt. A keresőfelület alkalmas az összetettebb, sok szempontot is figyelembe vevő keresőkérdések összeállítására és lefuttatására, tehát segíti a könyvtárostanárt ezen készségek fejlesztésében. Az adatbázis alkalmas arra, hogy információkeresési stratégiákat tanítsunk a segítségével.
- d) A WEBIK inentől kezdve közös tulajdon. Az Internet Public Library-hez hasonlóan várjuk a javaslatokat, ötleteket a továbbfejlesztéshez, bővítéshez, kiegészítéshez, hogy a könyvtárak és az iskolák közös gyermekeként nevelhessük fel.

3. Jó gyakorlatok adatbázisa

- a) Az adatbázis elsősorban azokról a kezdeményezésekről ad hírt, amelyek itthon vagy más országokban sikereket hoztak az olvasásfejlesztés, illetve az információs műveltség fejlesztése terén. A jó gyakorlatok lényege, hogy már többször megvalósították őket, tehát értékelhető eredményeik vannak. Célunk, hogy a jó gyakorlatok ötleteket adjanak a hazai innovációkhoz.
- b) A tételekhez az egységes Dublin Core metaadatokon túl rövid összefoglaló leírás is tartozik, amelynek alapján megismerkedhetünk a projektek főbb jellemzőivel. Közvetlen link segítségével pedig azonnal eljuthatunk az eredeti forráshoz is.
- c) A keresőrendszer segítségével kereshetünk korosztályra, témára, fejleszthető kompetenciákra és készségekre is.

4. Ötlettár

- a) Az *Ötlettár* adatbázis nevéhez illően megvalósításra, kidolgozásra váró ötleteket tartalmaz. A cél itt is a fantázia beindítása.
- b) Az ötletek kitalálói között vannak pedagógusok és könyvtárosok, sőt könyvtároshallgatók is. A gyűjtés nyitott, a jelenleginél sokkal gazdagabb ötlettár kialakításához a pedagógus és könyvtáros kollégák közreműködését várjuk.

5. Nevelési Tudásdepó adatbázis

- a) A projekt összefoglaló nevét viselő adatbázis azokat a programokat tartalmazza, amelyeket a projekt keretében fejlesztünk ki. Ezek az olvasásfejlesztést, illetve digitális kompetenciákat fejlesztő mintaprogramok a könyvtárak számára készülnek, mintegy kulcsrakész alkalmazásként. A projekt végéig várhatóan 30 mintaprogram készül el, ezek mindegyike a nem formális és informális tanulást szolgálja, és könyvtárakban megvalósítható.
- b) A mintaprogramok a legváltozatosabb témaköröket ölelik fel, és tartalmaznak minden szükséges elemet a megvalósításhoz (célok, eszközök, feladatok, részletes óratervek, értékelés stb.). A projekteket pedagógus és könyvtárpedagógus kollégák dolgozták ki, egységes szerkezetben, folyamatos szakértői támogatás mellett.
- c) A *Nevelési Tudásdepó* mintaprogramjait az OPKM jó szívvel ajánlja a könyvtáraknak, különös tekintettel a Tudásdepó Expressz pályázat előtűnk álló fordulóra, amelyek között hangsúlyos helyet foglal el az olvasásfejlesztő programok megvalósítása. Az általunk kidolgozott mintaprogramok ingyen elérhetők, egy az egyben megvalósíthatók, de akár tovább is fejleszthetők. A projektünk fenntartása érdekében csupán azt kérjük, hogy a megvalósítás tapasztalatairól tájékoztassanak bennünket.

6. Elektronikus Könyv és Nevelés

- a) Szakmai folyóiratunk elektronikus változata is az Olvasás Portálon érhető el ezentúl. Tekintettel arra, hogy a *Könyv és Nevelés* fő profilja az olvasáspedagógia és a könyvtár-pedagógia, így tartalmában is teljesen illeszkedik a portál küldetéséhez. A folyóirat jelenléte a portálon a szakirodalom közvetlen elérését biztosítja.
- b) A folyóirat cikkei a pedagógiai szakirodalmi adatbázisban visszakereshetők. Ezen kívül azonban a portálon a cikkek teljes szövegében is lehet keresni, ha a keresendő kifejezéseket a folyóirat oldalán megjelenő kereső-mezőbe írjuk.

7. Rendezvények adatbázisa

- a) Projektünk egyik fontos vállalása volt, hogy összegyűjtjük, adatbázisba szervezzük és szolgáltatjuk azokat az adatokat, amelyek tájékoztatnak az országban a TÁMOP 3.2.4-es pályázat keretében megvalósult olvasásnépszerűsítő rendezvényekről.
- b) A pályázati nyerteseket többször tájékoztattuk és értesítettük erről a lehetőségről, számukra bárholnan igénybe vehető adatbeviteli felületet biztosítunk, amely egyszerű regisztráció után a dedikált felhasználók számára áll rendelkezésre.
- c) Folyamatosan figyeljük a nyertes könyvtárak honlapjait és hirdetményeit, és azokat a rendezvényeket, amelyeket nem rögzít az intézmény maga, mi

dolgozzuk fel. Persze az a legjobb, ha a saját rendezvényeit mindenki maga viszi fel az adatbázisba, hiszen így biztosan az kerül be, amit szeretne az utókor számára megőrizni.

- d) A rögzített adatok kitérnek a rendezvény témájára, az érintett korosztályra, a rendezvény típusára, helyszínére stb., tehát módot adnak különféle statisztikai lekérdezésekre is.
- e) Az adatbázis jelenleg 467 rekordot tartalmaz. Ennek több mint fele (269 tétel) könyvtári, ismeretszerzési témával foglalkozik, az olvasáshoz, irodalomhoz kötődő tematikájú 80 rendezvény, történelmi vagy földrajzi témájú 23, művészeti jellegű 50, a maradék néhány pedig természettudományi, illetve egyéb társadalomtudományi témákkal foglalkozott. Láthatóan dominálnak a könyvtárhasználatot népszerűsítő rendezvények.
- f) A 467 rendezvényből 42 szólt az iskoláskor előtti korosztálynak (0–7 évesek), 77 a kisiskolásoknak (8–11 évesek), 48 a felső tagozatosoknak (12–14 évesek), 27 a középiskolás korosztálynak, 195 az 50 év alatti felnőtteknek és 11 az 50 év felettieknek. Nagyjából fele-fele arányban oszlanak meg a gyermekeknek és a felnőtteknek szóló rendezvények.
- g) 169 rendezvény volt használóképzés jellegű és 254 informális képzés. Tekintettel a pályázati kiírás prioritásaira, ez nagyon jó aránynak mondható.
- h) 130 rendezvény helyszíne volt Budapesten, ez az összesnek kb. egyharmada. A többi megoszlott az ország különböző régióiban. Vannak aktívabb és kevésbé aktív régiók, mivel azonban sem a nyertesek eloszlása, sem a bevitt adatok nem egyenletesek, ezért ezekből az adatokból nem vonhatók le messzemenő következtetések. A portálon természetesen bárki számára hozzáférhetők és szabadon tanulmányozhatók az adatok.

8. Egyéb információk

- a) Egy portálhoz illően természetesen folyamatosan frissülő hírekkel, pályázati felhívásokkal, könyvismertetésekkel is szolgálunk a látogatóink számára. Nyomon követhető a projekt sajtóvisszhangja is, a további tájékozódásban pedig linkajánló segíti a használatot.
- b) A portál nyitóoldalán ismert emberek olvasással kapcsolatos gondolatai, emlékei olvashatók, mintegy kedvcsináló, ráhangoló céllal (*Gondolatok az olvasásról*).
- c) A virtuális kiállítások menüpont alatt a közelmúlt sikeres kiállításait idézzük vissza virtuális formában, gazdag információtartalommal és képekkel illusztrálva. Kiállításaink tematikája általában valamely neves ifjúsági író munkásságához és természetesen az OPKM gyűjteményéhez kapcsolódik.
- d) Fórumunk több témában is hívogatja a beszélgetni vágyókat, ez idáig még nem nagy sikerrel. Bízunk benne, hogy az olvasás népszerűsítése iránt elkötelezett pedagógus és könyvtáros kollégák, valamint az érdeklődő nagyközönség is használatba veszi fórumainkat, hiszen a közös gondolkodás hozza mindig a legjobb ötleteket. Topicot bárki indíthat.
- e) Portálunk nyitó oldalán található egy keresőfelület, amely valamennyi adatbázisban egyszerre, külön-külön vagy bármilyen tetszőleges csoportosításban lehetővé teszi a keresést és a böngészést. A találatokat minden

alkalommal adatbázisok szerint csoportosítva kapjuk, de ezen belül igényeink szerint rendezhetjük is őket. A keresőfelület alkalmas arra, hogy segítségével az információs műveltséghez nélkülözhetetlen információkeresési stratégiákat és módszereket oktassuk. Tetszőleges számú szempont alkalmazható; szempontjainkat a zárójelezéshez hasonlóan csoportosíthatjuk. Mind a szavak elején, mind a végén lehetséges a csonkolás.

A gyermekeknek szóló *Olvasás Portál* a felnőtt oldalról érhető el egy kattintással. Itt teljesen más világba csöppen a látogató, bár az elvek és a célok továbbra is ugyanazok. A gyermekoldal népszerűsítő, szórakoztató és nevelő célokat szolgál egyszerre.

1. Böngészde

- a) A *Böngészde* gyermekek számára válogatott olvasnivalókat tartalmazó katalógus. A struktúrát adó taxonómia megegyezik a felnőtt oldalon kereshető rendszerrel, itt azonban a gyermekek világának megfelelő képek képviselik a témaköröket. A rendszer hierarchikus, a különböző témakörökön belüli hierarchiaszinteket ugyanaz a képi világ jeleníti meg, különböző variációkban (pl. kismaci, madár stb.). Ezáltal valamilyen szinten a még olvasni nem tudó gyermekeknek is el lehet kezdeni tanítani a katalógusokban való keresést.
- b) A témakörökön belüli találatok katalógus-adatként jelennek meg. További cél, hogy a szikár bibliográfiai leírások mellé minél több hozzászólás, kép, gyermekrajz, multimédia stb. csatlakozzon, növelve a olvasási kedvet. Ehhez azonban idő kell, ameddig a célközönség tagjai felfedezik maguknak a portálon rejlő lehetőségeket, és élni kezdenek velük.

2. Könyvajánló

A könyvajánló modul a legfrissebb gyermekkönyvekből ad kínálatot, rövid ajánlásokkal ellátva. A nyitó oldalon folyamatosan váltakozva két-két ajánlás jelenik meg, de egy kattintással valamennyi elérhető.

3. Játékok

- a) Az *Olvasás Portál* gyermek oldalán sok játék található, ezek az olvasási kedvet és az információs műveltség elsajátítását támogatják. Nem rég indultak el azok a játékpályázataink, amelyek egy-egy képhez rövid mese, történet írását, illetve jól ismert irodalmi alkotások tartalmának mai nyelven történő tömörítését várják.
- b) A kisebbek kiszínezhetik a portál kedves állatfiguráit, kereshetnek különbségeket a képek között, vagy az ismert figurákkal ellátott órarendet is nyomtathatnak maguknak.
- c) Természetesen a lehetőségek tárháza végtelen, így a játékok folyamatosan változnak, bővülnek.

4. Minden hétre egy mese

Hangzó tartalmakat is elhelyeztünk a portálon az olvasni még nem tudó gyermekek számára. A mesék hétről hétre változnak, így csalogatnak újra meg újra a portálra.

5. Ismerd meg!

Az olvasmányok mögé is látni akaró gyermekek sok érdekességet megtudhatnak az ismert írókról, életükről, gyermekkorukról, a műveik születéséről.

A lexikális ismereteket a digitális technika segítségével próbáltuk színesebbé, érdekesebbé tenni, kihasználva a hypertext lehetőségeit.

6. Egyéb információk

- a) A gyermekoldalon is található információk a felnőttek, szülők, pedagógusok számára, ezek zömében tanácsok, ötletek, szakirodalmi ismeretek.
- b) A gyermekoldalon elhelyezett linkgyűjtemény a gyermekek böngészését támogatja, további ötleteket adva hasonló jellegű, olvasáshoz kötődő oldalak ajánlásával.
- c) Az oldalon található még ezen kívül olvasnivalók (mesék, képregények, diafilmek), mesefilmekhez vezető linkek stb.

Tanulságok és további tervek

A projekt indulásakor is az volt a kitűzött célunk, hogy maradandó, lehetőség szerint hosszán ható szolgáltatásokat hozzunk létre. Az ilyen jellegű fejlesztések népszerűvé válásához mindig idő kell, tehát nem reális, ha azt várjuk, hogy máris kiugró eredményeket mérjünk. Ez nyilvánvalóan igaz a pályázat keretében lezajlott valamennyi könyvtári fejlesztésre. Ezért nagyon örömteli, hogy már meghirdetésre került a harmadik forduló, amely biztosítja a folyamatosságot és a fenntarthatóságot. Fontos lenne azonban, hogy az eddigi fejlesztések a további fordulóknak hasznosulni tudjanak, a tanulságokat pedig folyamatosan értelmezzük.

A *Nevelési Tudásdepó* projekt fenntarthatóságához nélkülözhetetlen, hogy a kialakított szolgáltatásokat a könyvtárak használatba vegyék. Ezért a népszerűsítés mellett most az a legfontosabb célkitűzésünk, hogy minél több visszajelzést kapjunk, amelyek alapján a további fejlesztések elkezdődhetnek.

Javaslataink azok számára, akik most készülnek pályázni

- Tanulmányozzák az eddigi fordulók pályázati eredményeit, és próbáljanak azokra építkezni. Csak így lehet hosszán ható eredményeket elérni.
- Az *Olvasás Portálon* összegyűjtött rendezvényadatok alapján mérjük fel az eddigi rendezvények tapasztalatait, sikerességét. Az *Olvasás Portál* szívesen ad helyet bármilyen elemzésnek, tanulmánynak a témában.
- Kezdeményezzük, hogy induljon konzultáció a könyvtárak megújuló szerepéről az olvasással és az információs műveltséggel kapcsolatban. Ideje lenne országos stratégiát készíteni e témában.
- Kérjük a könyvtárakat, hogy használják a WEBIK-et, és tájékoztassanak bennünket a tapasztalataikról, javaslataikról, hogy jó irányban tudjuk tovább fejleszteni.
- Kérjük a könyvtárakat, hogy használják az *Olvasás Portál* szolgáltatásait, népszerűsítsék a pályázatokat, illetve ösztönözzék gyermekolvasóikat az interaktív közreműködésre.
- Javasoljuk, hogy programjaik tervezésekor tanulmányozzák az *Olvasás Portál Nevelési Tudásdepó* adatbázisában hamarosan elérhető mintaprogramokat, és lehetőség szerint próbálják ki ezeket. A megvalósítások gyakorlati ta-

pasztalatait a *Könyv és Nevelésben* meg tudjuk jelentetni, illetve terveink szerint elegendő számú tapasztalat birtokában komolyabb elemzéseket is tudunk végezni, amelyekről természetesen széles körben tájékoztatjuk a szakmai közösséget. Örömteli lenne, ha több könyvtár összefogásából kialakulhatna egy olyan műhely, amely valóban látványos eredményeket érhetne el a hazai olvasásfejlesztésben. Várjuk a partnereket!

Varga Katalin

Könyvtárbusz-szolgáltatások Magyarországon

2011 decemberében jelent meg a TIOP – 1.2.3/11/1 kódszámú pályázati felhívás könyvtári szolgáltatások összehangolt infrastruktúrafejlesztésére. Ezen belül pedig igen jelentős összeg, összesen 780 millió forint áll rendelkezésre könyvtárbuszok beszerzésére. A pályázati konstrukció II. komponensben lehet könyvtárbusz beszerzésére és felszerelésére pályázni kizárólag a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszerben (KSZR) szolgáltató megyei könyvtárak számára.

A Könyvtári Intézet Kutatási és szervezetfejlesztési osztályán 2011 júniusában végeztük el a könyvtárbusz-szolgáltatások hasznosuláselemzését, amelynek teljes kutatási jelentése a *Könyvtári Figyelőben* fog napvilágot látni. A kutatásban egyrészt áttekintettük a hazai bibliobusz-szolgáltatóhelyeket, másrészt készítettünk egy hasznosuláselemzést, amelyben több szempont szerint vizsgáltuk a könyvtárbusz szolgáltatások anyagi megtérülését. A kutatás legfőbb motivációját az jelentette, hogy a legújabbban megjelent könyvtárbuszos szolgáltatások életében is eltelt annyi idő, hogy mérhetővé váljon a szolgáltatások hasznosulása. Pécssett lassan eltelt egy év az indulás óta, az Edelényi kistérségben már a busz első cseréjére is sor került, Encsen és Cegléden pedig komolyan kérdéssé vált a szolgáltatások fenntarthatósága. Érdekes volt tehát számvetést készíteni Magyarország valamennyi könyvtárbuszos szolgáltatásáról, a települések és lakosok számára való hasznosulásáról.

Ebben a cikkben a jelenleg Magyarországon működő mobil szolgáltatások jellegzetességeit mutatom be. A szolgáltatási forma megvalósulásának sokfélesége demonstrálja, hogy mennyire rugalmas lehetőséget kínál a könyvtárbusz azzal, hogy nagymértékben hozzáigazítható a helyi földrajzi, gazdasági és társadalmi adottságokhoz, valamint az ezek által generált igényekhez.

A most megjelent pályázati kiírásban nagyjából hasonló méretű és felszereltséggel bíró járművekre lehet forrást igényelni. Érdekes azonban megismernedni azokkal a szolgáltatásokkal is, amelyek jelenleg futnak az ország útjain. A legfőbb jellemzőjük a sokféleség, hiszen különböző forrásokból, eltérő használói igényekhez igazítottan kerültek kialakításra.

Előljáróban emlékezzünk meg az elődökről is. A mozgókönyvtárak hazai története három korszakra bontható.